

تأثیر آبیاری تکمیلی و تعیین نیاز غذایی در زراعت نخود دیم

Effect of supplementary irrigation and nutrition requirement of chichpea in dryland conditions

علی اشرف طلیعی^۱ و کیومرث صیادیان^۲

چکیده

به منظور بررسی اثرات آبیاری تکمیلی و کودهای شیمیایی در زراعت نخود دیم، آزمایشی به صورت اسپلیت، اسپلیت پلات در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی با ۳ نیمار در سه تکرار از سال زراعی ۱۳۷۱ الی ۱۳۷۴ در ایستگاه تحقیقات دیم سرارود اجراه شد. در این بررسی مراحل آبیاری تکمیلی I₀ شاهد I₂, I₁ و I₃ هر کدام به میزان ۰۰۱ میلیمتر به ترتیب در مراحل غنچه کردن، غلاف بستن و دانه بستن در کرت‌های اصلی، سطوح مختلف فسفر (P60, P30, P0) در کرت‌های فرعی و سطوح مختلف نیتروژن (N20, N0) و (N40) در کرت‌های فرعی در نظر گرفته شد. نتایج نشان داد که آبیاری تکمیلی عملکرد دانه را افزایش داد. این افزایش از طریق رشد رویشی (افزایش عملکرد کاه) و وزن هزار دانه حاصل شد. افزایش عملکرد ناشی از اثر آبیاری تکمیلی در مراحل غنچه کردن، غلافبندی و پرکردن دانه نسبت به شاهد به ترتیب ۰۵۶ و ۰۴۰ درصد بود. لذا آبیاری در مراحل آخر رشد موجب افزایش وزن هزار دانه و عملکرد دانه گردید و به ازاء هر میلیمتر آبیاری در مرحله پرشدن دانه حدود ۵/۹ کیلوگرم در هکتار به عملکرد آن اضافه شد. مصرف کود فسفره بر عملکرد دانه نخود دیم در هیچ‌کدام از سال‌های اجرای آزمایش معنی دار نشد. در سال زراعی ۱۳۷۳-۷۴ اثر اصلی نیتروژن بر عملکرد دانه در سطح احتمال ۵٪ معنی دار بود و مصرف ۲۰ کیلوگرم نیتروژن در هکتار و آبیاری تکمیلی در مرحله فنولوژیکی غلاف و دانه بستن نخود بدون مصرف کود فسفره در شرایط مشابه اقلیمی و خاکی ایستگاه تحقیقات دیم سرارود قابل توصیه می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: آبیاری تکمیلی، نخود دیم، نیاز غذایی نخود دیم و زراعت نخود دیم.

را دارد، میتوان عملکرد را در مقایسه با شرایط دیم به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش داد و از اثرهای رطوبت زیاد که ممکن است در شرایط فاریاب تأثیر نامطلوبی در این زراعت داشته باشد جلوگیری نمود (کوچکی و بنیان اول، ۱۳۷۲). آبیاری تکمیلی در ارقام بهاره در ایکاردا عملکرد را از ۵۵۷ کیلوگرم به ۱۳۴۹ کیلوگرم در هکتار افزایش داده است (ICARDA 1978). جبوبات در مرحله گل دادن به کمبود آب حساسند و

مقدمه

استان کرمانشاه دارای حدود ۸۲۰ هزار هکتار اراضی دیم است. با توجه به قیمت نخود در بازار، سطح زیر کشت این محصول، بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ هزار هکتار با متوسط عملکرد ۳۵ کیلوگرم در هکتار متغیر می‌باشد. نخود از کم آبی صدمه می‌یند و زیادی رطوبت نیز می‌تواند اثر منفی بر عملکرد آن داشته باشد. در حالی که با استفاده از آبیاری تکمیلی در مرحله‌ای که گیاه حداقل نیاز آبی

تاریخ پذیرش: ۱۸/۱۲/۷۹

تاریخ دریافت: ۲۴/۱۱/۷۸

۲- عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی دیم سرارود - کرمانشاه

۱- عضو هیأت علمی مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم سرارود - کرمانشاه